

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. Каразіна
Біологічний факультет
Кафедра ботаніки та екології рослин

ЕКОЛОГО-ЦЕНОТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛИШАЙНИКІВ
НАГІРНОЇ ДІБРОВИ (НПП “ГОМІЛЬШАНСЬКІ ЛІСИ”)

Науковий керівник:
доцент кафедри ботаніки та екології
рослин, канд. біол. наук, доцент
Громакова А.Б.

Дипломна робота
магістранта кафедри ботаніки
та екології рослин
Бондар В. А.

ХАРКІВ 2018

Актуальність обраної теми

Збереження біорізноманіття рослинних угруповань є важливим чинником для проведення моніторингових досліджень. Для збереження ліхенофлори потрібно розвивати природоохоронну справу, основними цілями якої будуть відновлення та збереження біорізноманіття на вже існуючих територіях заповідників та природних парків. Ґрунтуючись на цьому, треба максимально вивчати видове різноманіття, щоб надалі проводити моніторинг екологічних змін.

Новизна даної роботи

Новизною роботи є перший опис лишайникових угруповань нагірної діброви на території Національного природного парку «Гомільшанські ліси» та виявлення рідкісного виду – *Calicium pinastri*, який вперше наводиться для досліджуваної території. Також вперше було проведене картування всіх знайдених рідкісних та індикаторних видів лишайників, для яких надаються точні координати місцезнаходження для нагірної діброви на території НПП «Гомільшанські ліси».

Мета роботи

Метою даної роботи є дослідження сучасного видового складу лишайників нагірної діброви на території національного природного парку «Гомільшанські ліси» та виявлення їх еколого-ценотичних особливостей.

Основні завдання роботи

- провести інвентаризацію видового складу лишайників нагірної діброви на території НПП “Гомільшанські ліси”;
- проаналізувати систематичну структуру лишайників досліджуваної території;
- проаналізувати особливості розповсюдження життєвих форм лишайників різних еколого-субстратних груп;
- виявити індикаторні види лишайників та провести їх картування;
- виявити основні лишайникові угруповання нагірної діброви.

Літературний огляд

Перші відомості про лишайники стосуються загальних відомостей про їх різноманіття всієї Лівобережної України.

В.М. Черняєв

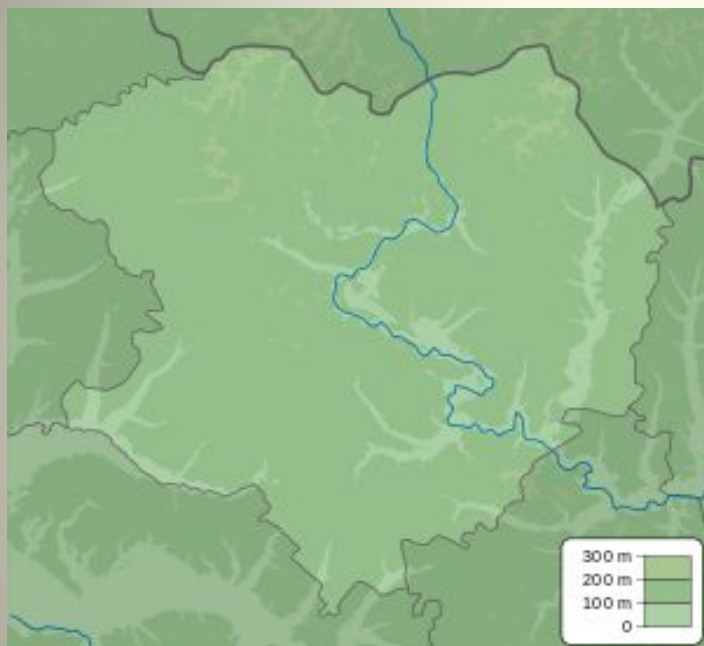

А. М. Окснер

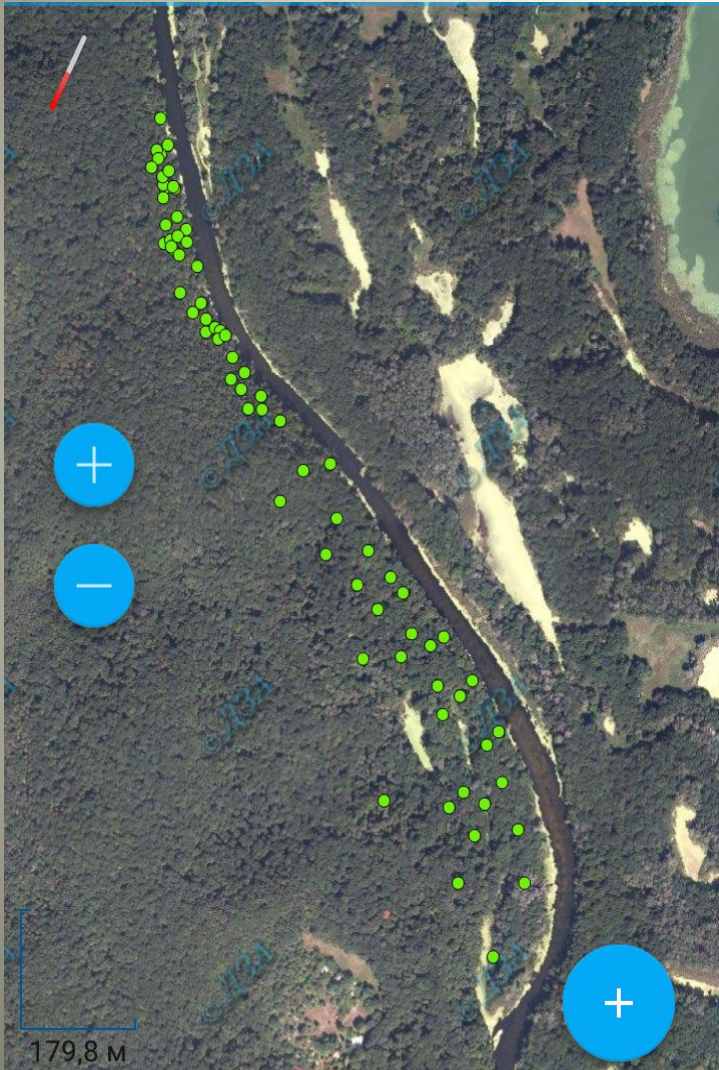
Т.М. Фріз

Фізико-географічна характеристика району дослідження

НПП “Гомільшанські ліси”
розташований в Харківській
області на території
Зміївського та
Первомайського районів. Він
займає площу в 14314,8 га.

Матеріали та методи дослідження

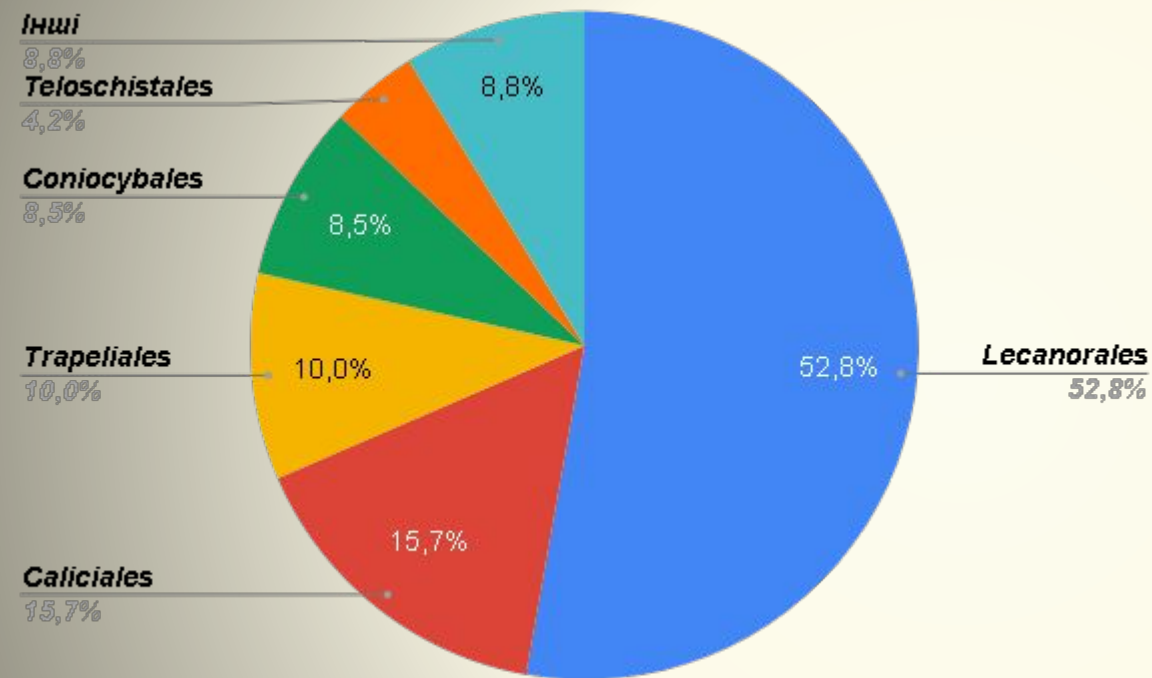
Під час маршрутної-експедиційної методу дослідження було зроблено 68 геоботанічних описів. Збір матеріалу проводили з різних субстратів, що притаманні для широколистяних лісів.

Результати та обговорення.

Систематична структура лишайників нагірної діброви

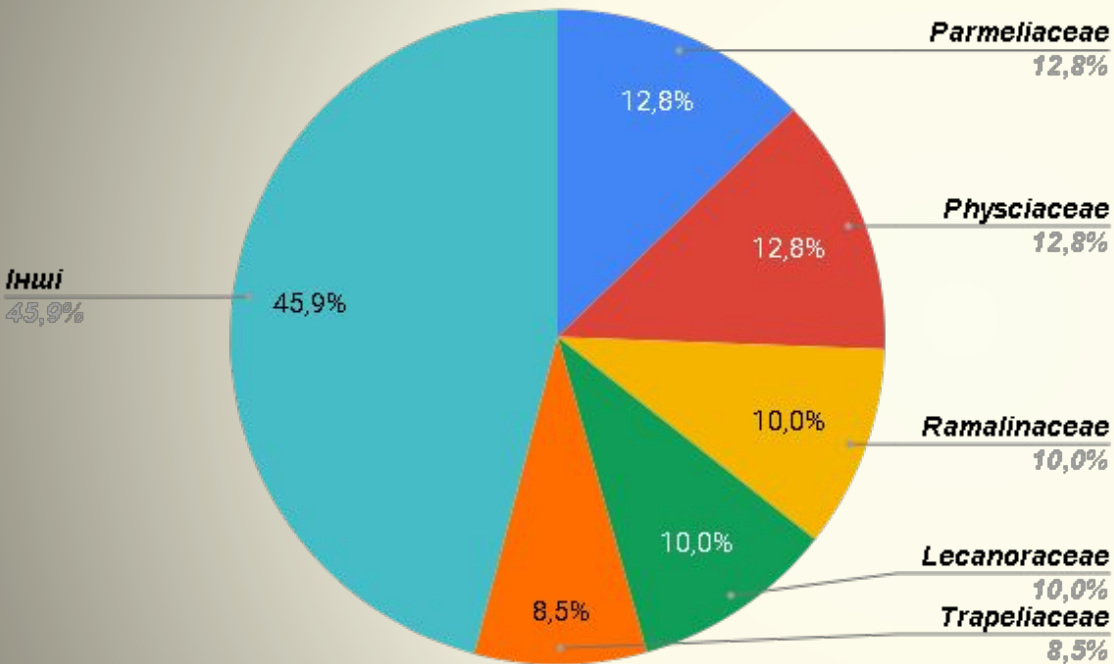
Таксон	Кількість видів	
	абс.	%
Ascomycota	70	100
Caliciales	11	15,7
Caliciaceae Chevall.	2	2,8
<i>Amandinea</i> M. Choisy ex Scheid. & M. Mayrhofer	1	1,4
<i>Calicium</i> Pers.	1	1,4
Physciaceae Zahlbr.	9	12,8
<i>Anaptychia</i> Körb.	1	1,4
<i>Phaeophyscia</i> Moberg	2	2,8
<i>Physcia</i> (Schreb.) Michx.	3	4,2
<i>Physconia</i> Poelt	2	2,8
<i>Rinodina</i> (Ach.) Gray	1	1,4
Candelariales	1	2,8
Candelariaceae Hakul.	1	2,8
<i>Candelariella</i> Müll. Arg.	1	1,4
Coniocybales	6	8,5
Coniocybaceae Rchb.	6	8,5
<i>Chaenotheca</i> (Th. Fr.) Th. Fr.	6	8,5
Lecanorales	37	52,8
Ramalinaceae C. Agardh	7	10,0
<i>Bacidia</i> De Not.	4	5,7

За результатами проведених досліджень в нагірній діброві на території НПП «Гомільшанські ліси» було виявлено 70 видів лишайників, що належать до 11 порядків, 18 родин, 33 родів

В спектр провідних порядків увійшли:

- *Lecanorales* (52,8%)
- *Caliciales* (15,7%)
- *Trapeliales* (10,0%)
- *Coniocybales* (8,5%)
- *Teloschistales* (4,2%)

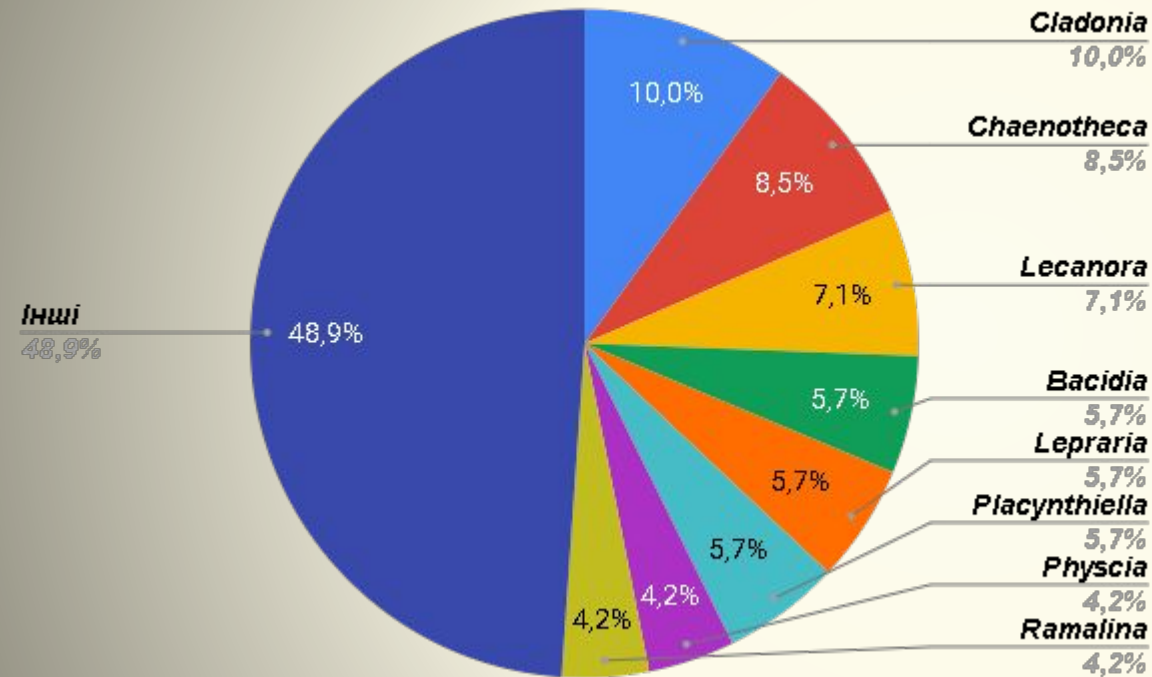

До спектру провідних родин увійшли:

- *Parmeliaceae* (12,8%)
- *Physciaceae* (12,8%)
- *Ramalinaceae* (10,0%)
- *Lecanoraceae* (10%)

Провідними родами стали:

- *Cladonia* — (10,0%)
- *Chaenotheca* — (8,5%)
- *Lecanora* (7,1%)
- *Bacidia* (5,7%)
- *Lepraria* (5,7%)
- *Placynthiella* (5,7%)
- *Physcia* (4,2%)
- *Ramalina* (4,2%)

Еколого-субстратний аналіз нагірної діброви

Виявлені нами лишайники можна розподілити на 3 типи, 4 класи, 6 груп та 11 підгруп життєвих форм.

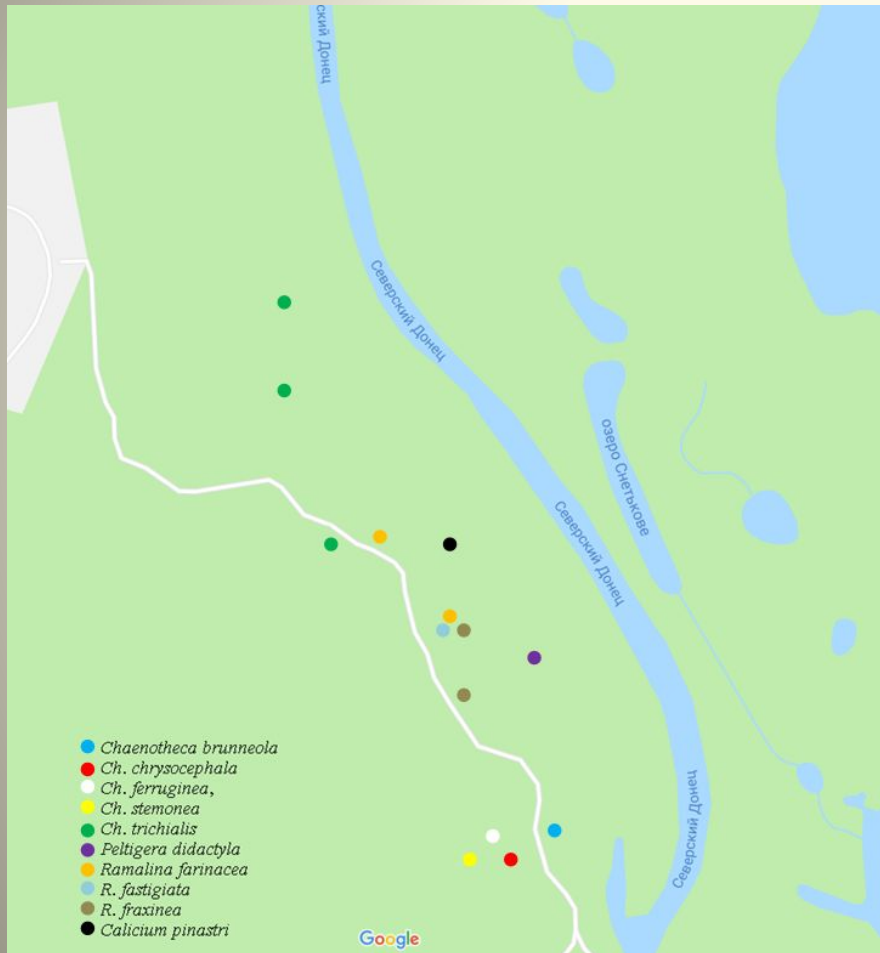
Тип	Клас	Група	Підгрупа
Відділ епігенні (70)			
Плагіотропні (58)	Накипні (40)	Одноманітно-накипні (39)	Лепрозні (4)
			Зернисто-бородавчаті (23)
			Тріщинувато-ареольовані (1)
			Щільнокоркові (9)
		Гоніоцистні (2)	
	Лускаті (1)	Одноманітно-лускаті (1)	
	Листуваті (18)	Розсічено-лопатева ризоїдальні (16)	Вузьколопатеві (10)
Широколопатеві (6)			
Здутолопатеві (2)			
Плагіо-ортотропні (7)	Лускато-кущисті (7)	Шило- або сцифовидні (7)	
Ортотропні(5)	Кущиста(5)	Кущисто-звисяючі (5)	Плескато-лопатеві (5)
* В дужках наведено кількість видів лишайників			

Розподіл життєвих форм лишайників нагірної діброви за породами форофіту

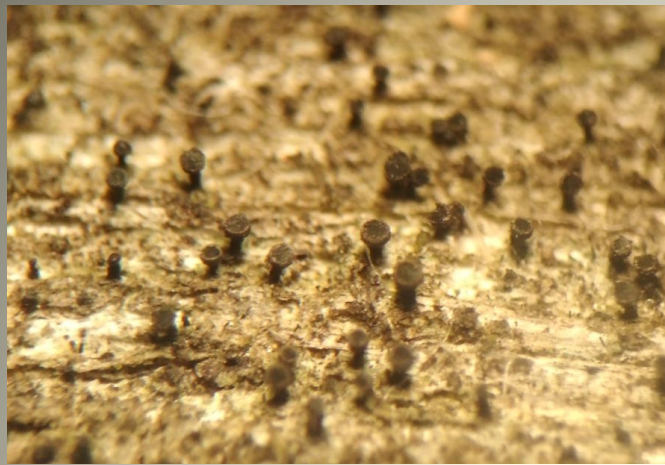
Вид форофіту	Кількість видів	Життєва форма		
		Накипні	Листуваті	Кущисті
Дуб	67	41	14	12
Клен	11	2	7	2
Липа	11	4	5	2
Тополя	14	7	5	1
Ясен	18	7	9	2

Виявлені види лишайників були зібрані на 5 порід дерев. Серед них з найбільшою кількістю видів відрізняється дуб (*Quercus robur*) – 67 видів, де переважають життєві форми з класу накипних лишайників – 41, листуватих – 14 і кущистих – 12 видів.

Індикаторні та рідкісні види лишайників нагірної діброви НПП «Гомільшанські ліси»

На основі проведених досліджень та вивчення літературних джерел, для території НПП «Гомільшанські ліси» було виявлено цілу низку рідкісних видів лишайників, що є індикаторними видами нагірної діброви. До цього списку індикаторних видів нами віднесено 10 видів лишайників.

Calicium pinastri

*Chaenotheca
chrysocephala*

Peltigera didactyla

Chaenotheca trichialis

*Ramalina
fraxinea*

Лишайникові угруповання нагірної діброви

Висновок

Отже, для збереження ліхенофлори потрібно розвивати природоохоронну справу, основними цілями якої будуть відновлення та збереження біорізноманіття на вже існуючих територіях заповідників та природних парків. Ґрунтуючись на цьому, треба максимально вивчати видове різноманіття, щоб надалі проводити моніторинг екологічних змін.

За допомогу у
написанні роботи
висловлюю подяку
науковому керівнику
Громаковій Аллі
Борисівні

За допомогу в роботі з
картуванням
висловлюю подяку
Безродновій Ользі
Володимировні

